

Motion till riksdagen

1987/88:Fi2

av Lars Tobisson m. fl. (m)

med anledning av prop. 1987/88:28 om förlängd
tillämpning av allmänna prisregleringslagen
(1956:236)

Den allmänna prisregleringslagen har formen av en beredskapslagstiftning, som alltid är i kraft men som får tillämpas endast i vissa särskilt angivna lägen. Har lagen satts i tillämpning, ger den regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering. Trots att den är avsedd för speciella krislägen är den med undantag för vissa bestämmelser i tillämpning sedan den 21 december 1972. I proposition 1987/88:28 föreslås att tillämpningstiden förlängs ytterligare ett år till den 20 december 1988.

Regeringen har sedan 1982 använt allmänt prisstopp under fyra perioder om sammanlagt 23 månader. Senast infördes ett sådant den 4 februari i år, när det stod klart att kampen mot inflationen ännu en gång hade misslyckats. Efter en period av strängt tillämpat prisstopp uppdrog regeringen den 11 juni 1987 åt SPK att genom kontakter med företrädare för företagen få till stånd utfästelser rörande företagets prissättning. Som riktlinje för utfästelserna skulle gälla att priserna inte höjdes mer än vad som motiverades av inträffade kostnadsökningar och prishöjningar i tidigare led. Utfästelserna borde avse minst tiden till utgången av januari 1988. Med utgångspunkt i utfästelserna skulle regeringen pröva om undantag från det allmänna prisstoppet kunde göras.

Prisstoppet har därefter successivt avvecklats på skilda varu- och tjänsteområden. På områden som häfter inte omfattas av prisstopp gäller skyldighet att anmäla planerade prishöjningar. Prisstoppsförordningen, som ursprungligen gällde till den 3 augusti 1987, skall fortsätta att gälla t. o. m. den 20 december 1987, alltså samma dag som tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen löper ut. Prisstopp gäller alltså fortfarande på vissa begränsade områden.

Det finns anledning att rikta kritik mot såväl regeringen som SPK för det sätt på vilket avvecklingen av prisstoppet skett. Genom att försätta enskilda företagare i någonting som kan liknas vid en utpressningssituation tvingas de välja mellan fortsatt prisstopp inom deras produktområde eller utfästelser om begränsning av kommande prishöjningar. När företaget skrivit på en sådan utfästelse, har regeringen regelmässigt beslutat att släppa prisstoppet inom dess område. Den här uppläggningsmetoden har i praktiken givit SPK omfattande maktbefogenheter gentemot enskilda företag, vilket i princip är förkastligt. Regeringen har genom detta förfarande medverkat till ett samordnat prisbeteende hos konkurrerande företag. Det finns därför skäl för utskottet att höra näringsfrihetsombudsmannens uppfattning i denna fråga.

Den föreslagna förlängningen av allmänna prisregleringslagen kan ses som ett förbud om att prisstopp åter kan komma att införas. Företag kan då förväntas höja priserna i förtid för att kompensera för ett eventuellt prisstopp. Möjligheten av prisstopp kan således med de senaste årens erfarenheter verka prishöjande.

Som exempel på hur regeringens proposition påverkar förväntningarna om nya ingrepp vill vi hänvisa till tidskriften Från Riksdag & Departement, som i nummer 33 försett sin presentation med följande rubrik: "Prisstopp efter årsskiftet." I artikeln sägs också: "Regeringen vill kunna gå in med prisstopp även efter årsskiftet." När t. o. m. riksdagens egen tidning så entydigt uppfattar propositionen som att nya ingrepp är att vänta, har ett stort steg tagits mot en situation där det allmänt anses att regeringen faktiskt avser att åter tillgripa prisstopp, om föreliggande regeringsförslag antas av riksdagen.

Svenska och internationella undersökningar visar också att prisregleringar praktiskt taget alltid har negativa verkningar på det marknadsekonomiska systemets funktionsätt och aldrig varaktigt kan hålla ned prisstegringen. Genom att störa marknadsprisbildningen verkar prisregleringar snarare långsiktigt uppdrivande på inflationstakten.

Problemet med en prisregleringspolitik är i första hand att den angriper endast symptomen men inte de underliggande orsakerna till inflationen. Om det hade varit möjligt att genom lagstiftning direkt förhindra prisstegring skulle det ha gjorts för länge sedan. När prisreglerande åtgärder blir ett reguljärt inslag i stabiliseringspolitiken, är risken stor att de motverkar sitt syfte. Medborgarna lär sig att beslut om införande av priskontroll betyder att det stundar stora prishöjningar efter prisstoppet.

Det bästa sättet att hålla tillbaka prisstegringarna är effektiv konkurrens och en riktigt utformad ekonomisk politik. Den gällande prisregleringslagens utformning – men inte dess tillämpning – innebär ett förord för konkurrenslinjen framför regleringsmetoden. Karaktären av beredskapslag är ett tecken härpå. Under normala förhållanden skall konkurrensen utgöra prisregulator, medan prisreglering bör tillämpas endast i rena undantagsfall. Ett annat synsätt skulle för övrigt innebära att man lämnar marknadsekonomi till förmån för en regleringsekonomi. Dessutom ökar naturligtvis prisreglerande åtgärder osäkerheten i det ekonomiska systemet, vilket förkortar planeringshorisonten och höjer de kortsiktiga avkastningskraven.

Det beslut som begärs av riksdagen är till råga på allt helt onödigt. Prisregleringslagen behöver nämligen inte vara i tillämpning för att regeringen utan riksdagens godkännande skall kunna införa exempelvis ett allmänt prisstopp. Det enda som krävs är att regeringen inom en månad underställer riksdagen beslutet för godkännande. Skulle riksdagen inte vara samlad, räcker det att anhängiggöra ärendet inom en månad efter riksmötets början. Om riksdagen till äventyrs skulle vägra ge sitt godkännande, händer inget annat än att regleringen upphör att gälla.

Vi anser således att det beslut som nu begärs av riksdagen är såväl skadligt som obehövligt. Enligt vår uppfattning är en förlängning av prisregleringslagen inte något effektivt medel för att bekämpa inflationen. De kvarvarande resterna av prisstoppet utgör enligt vår uppfattning inget skäl att förlänga

lagens tillämpning. Mot bakgrund av att en utebliven förlängning av prisregleringslagen inte hindrar regeringen att – i ett extraordinärt prisläge – tillgripa prisreglering, anser vi att den allmänna prisregleringslagen inte skall förlängas ytterligare ett år.

Mot. 1987/88
Fi2

Hemställen

Med stöd av det anförda hemställer vi
att riksdagen avslår proposition 1987/88:28.

Stockholm den 9 november 1987

Lars Tobisson (m)

Filip Fridolfsson (m)

Anders Andersson (m)

Bo Lundgren (m)

Rune Rydén (m)

Hugo Hegeland (m)

Margit Gennser (m)